

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

УДК 130.2:141.155

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2020.33.1>

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУ «КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ» У ХХ СТ.

Богдан Білобровець

*Житомирський державний університет імені Івана Франка,
історичний факультет, кафедра філософії та політології
вул. Шевченка, 85, 10024, м. Житомир, Україна*

У статті здійснено аналіз розвитку концепту «культурної політики» від його появи до кінця ХХ ст. Простежено походження термінів *politics* та *policy* та їхнє використання в історичній перспективі, що зумовило сучасне розділення *cultural politics*, *politics of culture* та *cultural policy*. Вивчено соціально-історичні причини появи концепту культурної політики в європейському контексті. Серед причин можна виділити створення публічного поля та розвиток громадянського суспільства, що символізували нові відносини між суспільством та державою, деколонізаційні процеси, які сприяли створенню нових держав, поширення демократичних ліберальних цінностей та глобалізаційні процеси, що трансформували міжнародні економічні відносини й культуру.

Попри ідеологічну війну між двома супердержавами, після Другої світової війни мир став одною з основних цінностей, що змінили динаміку міжнародних відносин. Такі нові організації, як ООН та ЮНЕСКО, зробили мир у світі основним ідеологічним завданням їхньої діяльності, що у разі ЮНЕСКО насамперед повинно було реалізовуватись завдяки освіті, науці та культурі.

Особлива увага зосереджена на дослідженні діяльності ЮНЕСКО та його ролі у формуванні концепції «культурної політики» у ХХ столітті. Автором було виявлено, що саме ЮНЕСКО стало тією платформою, завдяки якій стало можливо провести аналіз стану культури, порівняти дані різних країн, поширити ідею культури серед міжнародної спільноти, визначити шляхи, методи адміністрування та фінансування культурної сфери й креативного сектору та наповнити концепт «культурної політики» сучасним змістом.

Було проаналізовано відображення концепту «культурної політики» в правовому полі Європейського Союзу. Попри те, що в правових документах ЄС немає конкретного визначення культури, існує п'ять вимірів культури, яким відповідають різні культурні політики. Описано декілька підходів до розгляду «культурної політики», а саме сприйняття «культурної політики» з боку митців та в рамках естетичного та антропологічного реєстрів.

Ключові слова: культурна політика, ЮНЕСКО, ЄС, глобалізація, культура.

Актуальність дослідження продиктована багатогранністю терміну «культурна політика», що постійно змінюється та доповнюється через мінливість сучасного світу та постійні дискусії щодо його змісту та завдань як на міжнародному, так і на національному рівнях. Сьогодні культурна політика є стратегічно важливою для економічного, соціального та культурного розвитку будь-якої держави. Розвиток поняття «культурної політики» є майже не дослідженим у вітчизняній літературі, як і роль ЮНЕСКО в його створенні, що є важливим для розуміння як сучасних міжнародних відносин, так і для формування національної культурної політики.

Метою статті є аналіз розвитку концепту *культурної політики*, визначення ролі ЮНЕСКО та ЄС у його формуванні впродовж другої половини ХХ ст., з'ясування факторів, що впливали на наповнення змісту поняття культурної політики.

Аналіз літератури. Історією та значенням ЮНЕСКО у процесі формування та змістовного наповнення поняття культурна політика займалися Г. Вестхейм та Дж. Т. Сільва. Лінгвістичним аспектам поняття «культурна політика» присвятили свої праці П. Апхонен, А. Кангас, Е. Альдерсон та Д. МакГуіган. Джим МакГуіган проводив дослідження походження термінів *police, policy, and politics* в англійській та французькій мовах. П. Апхонен, А. Кангас, Е. Альдерсон акцентували увагу на важливості правильного використання термінології та поняття культурної політики, адже воно тісно пов'язане з практикою використання у публічній сфері. С. Роменвіль виділила п'ять вимірів культури в правовому полі Європейського Союзу, що доповнило зміст концепції культурної політики. Питання самоорганізації культури в рамках культурної політики висвітлив Ю. Богуцький.

Виклад основного матеріалу. ХХ століття було насичене подіями, що кардинально змінили світ у всіх сферах суспільного життя. Його початок характеризувався економічною, культурною та політичною кризами, що супроводжувались битвами ідеологій, кульмінацією чого стали дві світові війни. Вони привели до мільйонів людських жертв, краху інфраструктури більшості європейських країн, створення та застосування ядерної зброї, територіального перерозподілу та деколонізаційних процесів, що зумовили появу на світовій мапі нових країн. Всі ці фактори змінили вектор міжнародних відносин. З одного боку, після Другої Світової почалась Холодна війна між двома супердержавами, а саме Радянським Союзом та США, що у політичному вимірі символізувало перехід від мультиполярної до біполярної міжнародної системи. З іншого боку, створення таких організацій, як ООН, МВФ, НАТО, ЮНЕСКО, а також ЄС, підкреслювало тенденцію до об'єднання та міжнародної кооперації.

Дві ідеологічні (комунізм / соціалізм та лібералізм / капіталізм) системи намагались універсалізувати власні ідеї та перебудувати весь світ, чим штовхали до його глобальної інтеграції. Ліга Націй, що була створена після Першої Світової війни, та пізніше ООН мали на меті збереження миру та вирішення міжнаціональних конфліктів. Вони бачили інтегрований, ліберальний світ, в якому панує мир та безпека. Глобалізаційні процеси призвели до технологічних, економічних, екологічних, культурних, політичних та соціальних перетворень, відкрили кордони для людей, капіталу, ідей, технологій та інформації. Більшість країн, як ті, що виникли внаслідок деколонізаційних процесів, так і ті, які з'явились в результаті розпаду Радянського Союзу, приймали демократії в неоліберальному варіанті. Створення світу ринків праці, капіталу, товару та послуг глобалізувало ринок, підвищилась інтенсивність світової торгівлі, що сприяло появі міжнаціональних корпорацій. Отже, поступово змінювалась і роль національних держав, які втрачали свою владу. Зигмунд Бауман описав цей стан як "integregnum" (міжвладдя), коли старе вже не працює, а нове ще не народилося [1]. Мистецтво також повністю змінило свою форму, чим розмило його розділення на «низьке» та «високе». Масова та популярна культура сприяли розвитку суспільства споживання та посилення комерційного складника.

Всі ці зміни радикально трансформували світову культуру та сприяли перегляду і доповненню цього поняття. Це вплинуло також на появу нових політичних орієнтирів, адміністрування, внутрішньої та зовнішньої політики держав. Важливим моментом було те, що ці зміни почали обговорюватись міжнародною спільнотою та її акторами. Обговорення та дискусії світових трансформацій, як і узагальнення даних практичного втілення нових векторів державного управління, приводили до теоретичного обґрунтування та постійного вдосконалення цих політик. Культура, креативна індустрія стали прерогативами діяльності ЮНЕСКО, що і дало поштовх до появи, теоретизації та реалізації проектів *культурних політик* більшістю країн світу.

Сьогодні «культурна політика» є тим інструментом, що визначає дії держави у культурній сфері. В історичній перспективі культурні політики поширювались та впроваджувались задля вирішення основних проблем культури та суспільства, підтримки культурної сфери та поширення інформації про її значення. За словами професора Дж. П. Сінгха, «культурна влада (power) та політика (policies) – це ключові поняття до розуміння онтології глобальної політики, що набуває сили в наші дні» [10, с. 14]. Все ж формування розуміння та змісту культурної політики, його популяризація та практичне втілення пройшли довгий час і лише зараз починають в повній мірі досліджуватись. Передумовами та причинами становлення культурної політики було формування сучасних національних держав, поширення західної ліберальної демократії, поглиблене розуміння поняття культури, особливо в антропологічному та соціологічному аспектах, а також глобалізаційні процеси та політика ідентичності. За словами Пітера Спінка та Габрієля Толедо Сільви, «дрейф до державної політики (public policy) почав діяти незадовго до, під час і значною мірою після Другої світової війни, коли низка провідних демократичних держав перейшли до консолідації нового типу відносин держава-суспільство-громадянин-уряд» [9, с. 3].

Попри те, що поняття «культурна політика» (cultural policy) використовується в офіційних документах та має доволі конкретне значення, насправді за своєю суттю є надзвичайно неоднозначним та розпливчастим. По-перше, термін культура має велику кількість смислів і може по-різному трактуватись, а по-друге, поняття «політика» (policy) пов'язане з великими зрушеннями, що сталися в європейській історії, починаючи з Великої французької революції.

Англіїці запозичили старе французьке слово *police* в XVI ст. для позначення уряду загалом, а пізніше застосували до політики (*policy*). Наприклад, для позначення уряду його використовував Джонатан Свіфт в 1732 році. Пізніше Янг, посилаючись на есе Адама Сміта в 1792 році, вже використовував його в значенні політики (*policy*). У французькій мові слово 'politique' означає як *politics*, так і *policy*. Чоловіча форма даного слова 'le politique' позначає інституціоналізовану політику, тоді як жіноча форма 'la politique' означає науку про політику і *policy*. Навіть більше, ця пізніша французька версія політики (*politics*) як *policing* повертається до грецького слова "polis" як місто-держава [5, с. 6–7]. *Policy* – це дія, яка планується заздалегідь.

Ці конотації важливі тому, що в історичній перспективі культурну сферу дуже часто відділяли від політики, зазвичай для розширення свободи автора та мистецтва загалом. Все ж, як зазначає професорка культурного аналізу та соціальних наук Джима МакГуїгана, *policy* як *policing* підкреслює аполітичність культурної політики, її технічний та адміністративний аспекти, тоді як *policy* по відношенню до *politics* вказує на суперечку між конкуруючими дискурсами, ідеологіями та інтересами [5, с. 7]. По-перше, саме цей аспект підкреслює, в яких умовах розвивався концепт культурної політики та відбувалось його практичне втілення, насамперед завдяки ЮНЕСКО під час Холодної війни. По-друге, він дає можливість зрозуміти відмінність та конфлікти різних культурних політик у контексті поступового включення культурної політики як важливого елементу зовнішньої політики держав. В тому числі з політикою пов'язане поняття політизації, що означає переосмислення явища з політичної точки зору. Політизація – це інтерпретаційна дія, яка відкриває нові ігрові майданчики та показує, що є місця та час для дій [3, с. 10].

Термін «культура» почав популяризуватися в XIX столітті. З того часу загальноприйнятим стало розуміння культури як мистецтва. Мистецтво вважалось найвищим рівнем розвитку культури, належало еліті та рухало суспільство вперед. Культурні політики держав того часу були пов'язані з формуванням національних держав, були централізова-

ними та служили об'єднанню різних прошарків населення через мову, літературу, національні символи і так далі.

З іншого боку, публічна сфера визначала межі національної політики і в контексті культури. Наприклад, в більшості скандинавських країн «націоналізація культури» відбувалась через державну систему субсидій, підтримуючи окремих митців. Після Другої світової війни націоналізована культурна політика зіткнулась з проблемами насамперед через застаріле розуміння поняття культури. Саме тоді постало питання локальних та регіональних культур, що поступово означало децентралізацію та демократизацію культури. Демократизація культури в першу чергу означала надання доступу до культури всім соціальним групам, включаючи регіональні та локальні спільноти. Проблеми демократизаційного тренду замінила «культурна демократія», в рамках якої політика формувалася відповідно до культурних потреб населення та їхнього повсякденного життя [7, с. 11–16]. Саме 1960-і роки стали переломними для формування культурної політики, перш за все завдяки ЮНЕСКО.

ЮНЕСКО є міжнародною організацією, яка була створена в 1946 році та має на меті досягнення миру завдяки міжнародній кооперації у сфері освіти, культури та науки. В 1946 році Конституцію ЮНЕСКО підписало 20 країн, сьогодні ж її учасниками є майже 200 країн та величезна кількість комісій, неурядових організацій, експертів, консультантів та різноманітних спільнот. Сьогодні діяльність ЮНЕСКО насамперед асоціюють із збереженням культурної спадщини, освітніми й культурними програмами та поширенням цінностей толерантності й культурного різноманіття. Серед основних інструментів ЮНЕСКО є міжнародні нормативні документи та рекомендації у сфері політичного регулювання. Її методи включають наукові публікації, семінари, окремі місії експертів, розбудова партнерства з міжнародними та регіональними інститутами, польові дослідження, опитування, розробка та підписання контрактів з державами-членами та різноманітними організаціями, а також статистичні та порівняльні дослідження [9, с. 6].

У перший період своєї діяльності (1953–1959) ЮНЕСКО виконувало надзвичайно важливу функцію міжнаціонального діалогу в період Холодної війни та деколонізаційних процесів, результатом чого стала активна участь в ній неєвропейських учасників. Налагодження діалогу було важливе також для усвідомлення світовою спільнотою проблем культури та культурних ідентичностей. Починаючи з 60-х років ЮНЕСКО брало участь в консолідації ідеї «третього світу», що спричинило створення низки програм розвитку для цих країн. У 1967–1968 роках ЮНЕСКО починає активно прив'язувати культуру до ідеї розвитку. Все ж популяризація ідеї оригінальності кожної культури ще не мала конкретних практичних завдань, зокрема і через розмитість поняття культури [9, с. 7–8]. Необхідно підкреслити, що до 60-х років питання освіти та науки для ЮНЕСКО були першочерговими, на відміну від проблем культури.

Ці проблеми вимагали *нової форми для обрамлення культури та громадських дій*. Отже, перед ЮНЕСКО постало два основних завдання: розібратись з проблемою визначення культури та визначити шляхи її операціоналізації. Ідея «культурної політики» не була нагальною, а виникла в рамках необхідності дослідження умов сприяння художній творчості [9, с. 8–9]. Навіть більше, в перших документах ідея «культурної політики» не згадувалась, а використовувалось ширше поняття «культурної кооперації». Причиною була не лише нестача даних та розмитість поняття культури, а і намагання ЮНЕСКО зберігати нейтралітет в рамках політичної ворожнечі Холодної війни. Все ж, попри це, тексти декларацій містили в собі ідеологію Західної ліберальної демократії [11, с. 176–177].

У сфері культурної політики для ЮНЕСКО основними стали інституціональні, фінансові та адміністративні проблеми. Ці та інші питання були розглянуті в рамках

проекту 3.331.2 під назвою «Допомога художній творчості в сучасному світі». Актуальність документу пояснювалась радикальною зміною у культурних вимогах та потребах людей [9, с. 10].

Поступове післявоєнне відновлення європейських країн та економічний розвиток США сприяли появі нових форм культури. Глобалізація та розвиток технологій зумовили популяризацію нових культурних та мистецьких форм, включаючи радіо, телебачення та кінематограф. У контексті розвитку суспільства споживання, масового, інформаційного суспільства, формування популярної культури, а також збільшення можливостей певних груп населення формувались нові потреби людей та нові вектори розвитку сучасних суспільств.

Важливою у сфері формування культурної політики була 14 Генеральна Асамблея ЮНЕСКО в 1966, що поставила завдання запровадити публічну культурну політику в старих і нових націях. На відміну від декларації 1966 року, результати круглого столу в Монако 1967 року вже мали конкретні практичні завдання. Кожна країна повинна була проводити власну культурну політику згідно з цінностями, завданнями та потребами окремих націй. Виділявся також демократичний аспект, що підкреслював доступ до культурного життя для кожного. Отже, культура стала інтегрованою частиною політичного планування. Іншим важливим елементом було розширення культурної політики, яка не тільки стосувалась естетики та мистецтва, а також повсякденного життя пересічних громадян. Культура повинна була сприяти соціальному, політичному та економічному розвитку [11, с. 178–179]. Таке розуміння культурної політики було пов'язано з поширенням антропологічного смислу культури.

Перша міжурядова конференція щодо культурної політики відбулась у Венеції в 1970 році. Тут першу роль відігравали не експерти, а міністри, отже її можна вважати значною мірою політизованою. Результатами конференції у Венеції були: відміна принципу *laissez-faire* (невтручання) в справі культури; культурні права були включені в загальні права людини; члени-учасники повинні були розширити поняття культури, що включало раніше лише спадщину та образотворче мистецтво; культурна політика повинна була стати частиною загальної політики (*policy making*); було наголошено на зв'язку між освітою та участю в культурній діяльності; підкреслено важливість відповідної освіти та практики для митців разом із забезпеченням свободи артистів; оголошено рівність усіх культур [11, с. 185–186].

Конференція в Хельсінкі 1972 року продовжила роботу щодо ширшого включення людей в культурну сферу, відхилила ідею елітарної культури та необхідності розширення доступу до культури. Ідея відкритості до культури була прив'язана до культурного розвитку та інновацій. Також були підняті питання ролі авторів для розвитку суспільств, методи для аналізу культурних політик. Відкритими залишалися питання балансу між масовою культурою та медіа й традиційними формами культури, що могли постраждати [11, с. 185–187]. Питання методів дослідження культурних політик залишається проблематичним і до сьогодні, що вказує на існування окремого академічного поля, а саме *policy analysis*.

Отже, результатом цих конференцій стало поступове поширення та включення культурної політики до національних політик, демократизація культури, що включала свободу автора, підготовку митців та пошук способів залучення людей до культурної сфери, а також розширення самого поняття культури.

В публічному полі ідея культури трактувалась дуже по-різному громадськими акторами на національному та міжнародному рівнях. Враховуючи інтерес до культури, особливо з середини 1960-х років, що супроводжувався великою кількістю конференцій, дис-

кусій, документації та експертних оцінок, ЮНЕСКО вдалось зібрати та порівняти дані з різних країн, що допомогло даній організації зайняти центральне місце в цьому дискурсі. Отже, діяльність ЮНЕСКО та їхнє заохочення національних держав та інших міжнародних суб'єктів забезпечити нації ефективними рекомендаціями щодо впровадження культурних політик допомогли цій концепції «стати значущою оперативною категорією за межами діяльності, пов'язаної з самим ЮНЕСКО» [9, с. 5].

Іншим міжнародним утворенням, що вплинуло на формування поняття «культурної політики» був Європейський Союз. На відміну від ЮНЕСКО, яке намагалось дати конкретне визначення чи розширити поняття культури для всіх, ЄС заявив, що не буде брати участь в академічній полеміці з цього питання. Зважаючи на це, доктор юридичних наук та науковий співробітник Національного фонду наукових досліджень (F.R.S.-F.N.R.S) Селін Роменвіль проаналізувала європейське право та виокремила різні виміри поняття «культури» та «культурної політики». Поняття «культури», згідно з думкою дослідниці, має п'ять вимірів. Перший вимір культури пов'язаний з ідентичністю та з антропологічним визначенням культури, що включає знання, вірування, мистецтво, мораль тощо, які вона набуває як член певного суспільства. Ідентичність це те як людина чи соціальна група розуміє та усвідомлює себе. Цей вимір дозволяє зрозуміти, чому саме людина вкладає в щось значення та надає цінність. До цього виміру також відносяться питання доміантної культури та національних меншин. Другий вимір це естетика, що вказує на художнє вираження та елементи спадщини. Цей вимір включає питання інституціоналізації мистецтва та визначення його характеристик. Також мистецтво та власне твори мистецтва можуть сприяти створенню або деконструкції смислів (meanings). Третім виміром є економіка, оскільки культура генерує економічні транзакції, що посилюються у зв'язку з глобалізацією та появою масової культури. Четвертий вимір є соціальним, оскільки культура діє як соціальний капітал, що поширюється на соціальні класи як набір поведінкових механізмів. У сучасному світі цей вимір звертає увагу на так звану «культурну ненажерливість» (cultural voracity) як здатність споживати та брати участь у безлічі культурних форм. Останнім виміром культури є демократичний. Він націлений на внесок культури в демократичну підготовку громадян та створення активного громадянського простору [8, с. 19–26]. Незважаючи на відсутність визначення поняття культури в ЄС, їхні нормативні та правові документи повністю відображають розвиток сучасних суспільств і обсяг тих проблем, з якими вони стикаються, та дозволяє формуватись культурним політикам відповідно до їхніх потреб.

Отже, відповідно до цих множинних вимірів культури існують різні поняття культурних політик та різні форми громадянських дій. Історично першою є національна культурна політика, що використовує мистецтво, мистецьку освіту еліт та орієнтується на збереження національних культурних пам'яток. Серед цілей даних політик також є формування ідентичності, що базується на діалозі, толерантності та наборі демократичних ліберальних цінностей. Демократизація культурних політик у 1950–1960-х привела до поширення мультикультуралізму та комунітаризму, поширення культурного різноманіття та міжкультурного діалогу. Після 1980-х реорієнтація культурних політик почала підтримувати креативну економіку (creative economy), культурні та креативні індустрії. Також культурна політика поділяється на позитивну та негативну. Позитивна культурна політика означає втручання держави щодо відкриття мистецьких та культурних ринків, тоді як негативна спрямована на знищення бар'єрів шляхом лібералізації торгівлі [8, с. 26–27].

Якщо сприймати «культурну політику» у її вузькому розумінні, а саме у відношенні до мистецтв та митців (або у ширшому значенні креативних людей), то, за Еваном

Алдерсоном, її можна сприймати у трьох значеннях. По-перше, її можна сприймати як систему домовленостей, яка незалежно від інших цілей підтримує художню продукцію. Політика (policy) в цьому разі може включати ринок, попит та пропозицію. По-друге, як обмеження, накладене згори. І по-третє, як намагання знайти найбільш відповідний спосіб управління культурної сфери, що включає художню уяву [4, с. 1–2]. Ці відношення в першу чергу стосуються митців і показують відношення креативних людей до різних політик.

Інший спосіб розгляду пропонують Тобі Міллер та Джордж Юдіс, згідно з якими культура пов'язана з політикою (policy) в двох реєстрах: естетичному та антропологічному. В естетичному реєстрі художня продукція оцінюється за естетичними критеріями, визначається інтересами, практикою культурної критики та історії, тоді як антропологічний реєстр сприймає культуру як маркер того, як людина проживає своє життя в контексті мови, релігії, звичаїв, часу та простору. В цьому разі культурна політика відноситься до інституціональної підтримки, що направляють як естетичну творчість, так і колективний спосіб життя. Культурна політика в цьому разі також є мостом між цими двома реєстрами [6, с. 1].

Одним з основних концептів сучасного світу є концепція сталого розвитку, на яку орієнтується велика кількість держав та міжнародних організацій. Як зазначає Юрій Богущкий, в 1980-х рр. цей концепт включав економічні відносини, соціальний розвиток та екологію. На нього орієнтувались та донині орієнтуються багато держав, національних та міжнародних програм. Все ж лише на початку 2000-х Джон Гокс довів важливість четвертої опори, якою є культура. Саме культура має здатність до самовідновлення та самоорганізації [2, с. 9].

Отже, попри всі досягнення, сьогодні значення культури лише починає повною мірою усвідомлюватись сучасними державами. Різноманітність підходів до культурної політики та її практичне застосування також ґрунтується на мінливості сучасного світу та ціннісних орієнтирів.

Висновки. Таким чином, Друга Світова війна стала переломним моментом у розвитку сучасних держав. Одними з основних факторів, що зумовили появу концепту «культурної політики» були: зміна післявоєнних міжнародних відносин з орієнтацією на кооперацію, процеси деколонізації, які сприяли утворенню низки незалежних держав, розвиток громадянського суспільства та поширення ліберальних демократичних цінностей. Радикальні культурні зміни були пов'язані з глобалізаційними процесами, що зумовили появу суспільства масового споживання та нових ринків, орієнтованих на культуру.

Регулювання культури в кінці XIX – у першій половині XX століття було націоналізованим та централізованим, а сама культура була обмежена сферою мистецтва та прерогативою еліт. Антропологічне визначення культури як способу життя людини та радикальні зміни в самій культурі й міжнародних відносинах, що поступово тяжіло до міжнародної кооперації, під впливом західних ліберальних цінностей дозволили переосмислити значення культури та її регулювання.

У перший період розвитку ЮНЕСКО саме освіта та наука були її нагальними завданнями, що змінилися в 1960-х роках через усвідомлення рівноцінного значення культури для розвитку суспільств та необхідності її державного регулювання. Протягом другої половини XX століття ЮНЕСКО провело аналіз даних та експертну оцінку стану культури, заохочувало держави-учасники до впровадження та розробки національних культурних політик, сприяло змістовному наповненню концепту та формувало основні інституціональні, адміністративні та фінансові аспекти культурних політик. ЮНЕСКО також відкинуло ідею елі-

тарної культури й сприяло демократизації культури (забезпечення доступу до культурного життя всього населення).

У правовому полі Європейського Союзу можна виділити п'ять вимірів культури (естетичний, економічний, соціальний, демократичний, ідентичність), яким відповідають різні форми культурних політик. Зважаючи на вузьке сприйняття культурної сфери як мистецтва та вплив антропологічного визначення культури як позначення всього життя людини та її практик, культурна політика є мостом в рамках цих двох реєстрів.

З точки зору креативних особистостей культурна політика може сприйматись як система домовленостей, обмежень, накладених урядами, чи найбільш раціональний спосіб управління культурною сферою. Кожен з цих підходів влітається у відносини митців та державного апарату, що регулює культуру. Ця взаємодія є надзвичайно важливою, адже може як сприяти культурному розвитку, так і приводити до конфліктів. Саме тому відповідальні за культурну політику повинні брати до уваги можливе сприйняття їхніх стратегій, особливо якщо це стосується ринкових відносин.

Список використаної літератури

1. Бауман З. *Текущая модерность: взгляд из 2011 года*. 2011. URL: <https://polit.ru/article/2011/05/06/bauman/>.
2. Богущкий Ю. Самоорганізація культури і культурна політика. *Культурологічна думка: щорічник наукових праць*. 2010. № 1.
3. Ahponen P., Kangas A. (eds.) *Construction of Cultural Policy*. Jyväskylä: SoPhi 94. 2004. 248 p. С. 8–14.
4. Alderson E., Blaser R., Coward H. (eds.) *Reflections on Cultural Policy. Past, Present and Future*. Waterloo, Ontario, Canada: Wilfrid Laurier University Press. 1993. 194 p.
5. McGiugan J. *Culture and Public Sphere*. London and New York : Routledge. 1996. 220 p.
6. Miller T., Yúdice G. *Cultural policy*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications. 2002. 236 p.
7. Pyykkönen M., Simanainen N., Sokka S. *What About Cultural Policy? Interdisciplinary Perspective on Culture and Politics*. Helsinki, Jyväskylä: Kirjoittajat ja Minerva Kustannus Oy. 2009. 368 p.
8. Romainville C. (ed.) *European Law and Cultural Policies*. Bruxelles, Berlin, New York: P.I.E. Peter Lang. 2015. 343 p.
9. Silva G.T. UNESCO and the coining of cultural policy. *10th International Conference in Interpretive Policy Analysis*. 8-10 July 2015. Lille. URL: https://www.researchgate.net/publication/327163504_UNESCO_and_the_coining_of_cultural_policy.
10. Singh J.P. (ed.) *International Cultural Policies and Power*. New York : Palgrave Macmillan. 2010. 243 p.
11. Vestheim G. UNESCO Cultural Policies 1966-1972 – the Founding Years of ‘New Cultural Policy’. *The Nordic Journal of Cultural Policy*. 2019. Vol. 22. P. 174–195.

FORMATION OF THE CONCEPT OF “CULTURAL POLICY” IN THE XX CENTURY**Bohdan Bilobrovets***Zhytomyr Ivan Franko State University,
Faculty of History, Department of Philosophy
Shevchenka str., 85, 10024, Zhytomyr, Ukraine*

The article analyzes the development of the concept of “cultural policy” from its emergence to the end of the twentieth century. The author traces the origin of the terms politics and policy and their use in historical perspective which led to the modern division on cultural politics, politics of culture, and cultural policy. The study focuses on socio-historical reasons for the emergence of the concept of cultural policy in the European context. Among the reasons are the creation of a public field and the development of civil society, which symbolized new relations between society and the state, decolonization processes that contributed to the creation of new states, the spread of democratic liberal values, and globalization processes that transformed international economic relations and culture.

Despite the ideological war between the two superpowers after World War II, peace has become one of the main values that changed the dynamics of international relations. New organizations such as the UN and UNESCO have made world peace their main ideological goal which in the case of UNESCO, first of all, had to be realized through education, science, and culture.

Particular attention is paid to the study of UNESCO's activities and its role in shaping the concept of “cultural policy” in the twentieth century. The author found that UNESCO has become the platform which helped to analyze the state of culture, compare data from different countries, spread the idea of culture among the international community, identified ways and methods of administration and financing of the cultural sphere and creative sector as well as filled the concept of “cultural policy” with modern content.

The study also analyzes the reflection of the concept of “cultural policy” in the legal field of the European Union. Although there is no specific definition of culture in EU law, there were identified five dimensions of culture to which correspond to different cultural policies. The study describes several approaches to the consideration of “cultural policy”, namely 1) the perception of “cultural policy” by creative people (artists) and 2) within the aesthetic and anthropological registers.

Key words: cultural policy, UNESCO, EU, globalization, culture.